

انتشارات دارالاعلام لمدرسة اهل البيت (ع)

سرشناسه: کاشانیان، مصطفی، ۱۳۵۶ -

عنوان و نام پدیدآور: نقد و بررسی شبهات وهابیت: غلو و تقصیر/ مصطفی ورتابی کاشانیان.

مشخصات نشر: قم: موسسه دارالاعلام لمدرسه اهل البيت عليهم السلام، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۶۴ ص. ۱۹×۵/۹؛ س.م.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۶۷-۷۸-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: وهابیه -- دفاعیه ها و ردیه ها

موضوع: Wahhabiyah -- Apologetic works

موضوع: وهابیه -- عقاید

موضوع: Wahhabiyah -- Doctrines

موضوع: غلو

موضوع: Hyperbole (Theology)*

شناسه افزوده: موسسه دارالاعلام لمدرسه اهل البيت عليهم السلام

رده بندی کنگره: BP۶/۲۰۷

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۱۶

شماره کتابشناسی ملی: ۵۶۸۴۱۰۴

نقد و بررسی شبهات و مابیت!

غلو

■ نویسنده: مصطفی کاشانیان

■ ناظر علمی: مهدی فرمانیان

۱۶

نقد و بررسی شبهات وها بیت؛ «غلو»

نویسنده: مصطفی کاشانیان

ناظر علمی: مهدی فرمانیان

ناشر: دارالاعلام لمدرسة اهل البيت (علیه السلام)

ویراستار: مرتضی مصطفوی پور

طراح جلد: نجف نجفی

صفحه آرا: محبوب محسنی

چاپ و صحافی: احسان

تیراژ: ۲۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۸

قیمت: ۸۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۶۷-۷۸-۱

انتشارات دارالاعلام لمدرسة اهل البيت (علیه السلام)

نشانی: قم، جمکران، بلوار انتظار، مجتمع علمی دارالولاية

تلفن: ۰۲۵-۳۷۲۵۵۸۶۷

همراه: ۰۹۱۲۵۵۱۴۹۹۲

ایمیل: info@darolelam.ir

وبسایت: www.darolelam.ir

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
۱۳	مقدمه
۱۴	مفهوم غلو
۱۶	۱. اتهام غلو به جهت اعتقاد به عصمت اهل بیت علیهم السلام
۱۷	نقد غلو دانستن اعتقاد به عصمت اهل بیت علیهم السلام
۱۹	مستندات شرعی شیعه بر عصمت ائمه اطهار علیهم السلام
۱۹	آیه تطهیر
۲۳	آیه اولی الامر
۲۶	۲. اتهام غلو به شیعه به جهت اعتقاد به علم غیب ائمه اطهار علیهم السلام
۲۹	آیات ۴۵ و ۴۶ سوره آل عمران
۳۰	آیات ۶۹ تا ۷۳ سوره هود
۳۲	آیه ۷ سوره قصص
۳۲	آیه ۴۰ سوره نمل
۳۴	تأیید علم غیب در منابع مورد وثوق وهابیان و سلفیان
۳۹	۳. اتهام غلو به شیعه به جهت اعتقاد به ولایت تکوینی ائمه اطهار علیهم السلام
۴۴	آیات قرآن، مستند شرعی عقاید شیعه
۵۱	۴. اتهام غلو به شیعه به جهت اعتقاد به الوهیت اهل بیت علیهم السلام
۵۲	دیدگاه شیعه درباره غالیان
۵۵	نتیجه
۵۸	کتابنامه

پیشگفتار

ظهور وهابیت در قرن دوازده هجری قمری و گسترش آن در قرن چهاردهم، باعث گردید متفکران اسلامی پیرامون عقائد و باورهای این فرقه آثار متعددی منتشر نمایند، اما بیشترین آثار حول تاریخ و عقائد این فرقه می چرخید و کمتر به مبانی و زیربنای فکری وهابیت توجه می شد. در برخی از آثار متأخر به صورت جسته و گریخته به برخی از مبانی باورهای وهابیت نیز توجه دو چندانی شده است، اما در اکثر آثار موجود یا از عقائد بحث شده و یا اگر درباره مبانی سخنی به میان آمده است بیشتر به مبانی قریبه توجه شده است و از مبانی بعیده کمتر سخنی به میان آمده است. عقائد و باورهای وهابیت مبتنی بر مبانی متعددی است که می توان آن را به دو گروه مبانی قریبه و مبانی بعیده تقسیم کرد.

مبانی قریبه عقائد وهابیت را می توان در پنج دسته جمع بندی کرد؛ مبانی قریبه عقائد وهابیت عبارتند از: «توحید و شرک، سنت و بدعت، ایمان و کفر، غلو و تقصیر و رابطه عالم برزخ با عالم دنیا که از آن به سماع موتی نیز تعبیر می شود». این پنج مسأله، با نوع نگاهی که وهابیت به آنها دارد، در آثار کلامی پیشینیان یافت نمی شود. در کتاب های کلامی شیعه و اهل

سنت با تقسیم‌بندی توحید به توحید ذاتی، توحید صفاتی و توحید افعالی، در ابتدای کتاب‌ها، براساس برهان نظم، برهان حدوث و برهان امکان و وجوب، به اثبات وجود خدا می‌پردازند و در ادامه درباره صفات الهی (هشت صفت اصلی خداوند) و رابطه صفات با ذات بحث می‌کنند و در بحث توحید افعالی، مسائلی همچون عدل الهی، جبر و اختیار، قضا و قدر و دیگر مباحث مرتبط با توحید افعالی بررسی می‌گردد؛ اما وهابیت بیشتر به توحید عبادی که از آن با عنوان «توحید الوهی» یاد می‌کند، می‌پردازد. بحث توحید و شرک با نگاهی که وهابیان دارند، در هیچ یک از کتب کلامی اهل سنت و شیعه وجود ندارد. زیرا عقیده مسلمانان به شرک مشرکان مکه، شرک ربوبی بوده است و اصلاً توحید عبادی، مسأله مسلمانان نبوده است، اما نگاه وهابیت به شرک مشرکان مکه، شرک الوهی یا عبادی است و از زمانی که وهابیت ظهور کرد، توحید عبادی یا توحید الوهی یکی از موضوعات کلامی مطرح در جهان اسلام شد. بنابراین، یکی از مبانی قریب عقائد وهابیت نوع نگاه این فرقه به توحید و شرک است که خلاف نگرش تاریخی مسلمانان به توحید و شرک بوده است.

مسلمانان در طول تاریخ، به قبور اولیای الهی احترام گذاشته و رفتار آنان مبتنی بر نوع نگاه آنان به مقام و جایگاه اولیای الهی بوده است که این مسأله در میان صوفیه و شیعیان پررنگ‌تر است، اما وهابیت رفتار مسلمانان نسبت به قبور اولیای الهی را از مصادیق بدعت دانسته و با طرح مسأله سنت ترکیه، به انتقاد از اعمال مسلمانان نسبت به قبور پرداخته است. نوع نگاه آنان به مفهوم سنت و بدعت یکی دیگر از اختلافات مسلمانان اعم

از شیعه و سنی با وهابیان و سلفیه است که در این سلسله کتابچه‌ها به نقد آنها می‌پردازیم.

همچنین وهابیان با تعریف خاصی از غلو، برخی از عقائد مسلمانان را از مصادیق غلو دانسته و به تکفیر مسلمانان می‌پردازند که لازم است این نوع نگاه بررسی و نقد شود. در کنار این چهار مبنای اصلی، نوع نگاه وهابیت به ارتباط عالم برزخ با دنیا بر عقائد آنان اثر گذاشته است. وهابیان با رد ارتباط عالم برزخ با عالم دنیا، توسل‌های مسلمانان به ارواح اولیای الهی را نادرست دانسته و برخی از این اعمال را از مصادیق شرک و برخی دیگر را از مصادیق بدعت معرفی می‌کنند که لازم است این ادعاها نقد گردد.

نگاه وهابیت به توحید و شرک، سنت و بدعت و غلو و تقصیر، باعث شده که بسیاری از عقائد و اعمال مسلمانان را از مصادیق شرک و بدعت دانسته و به سرعت به تکفیر مسلمانان بپردازند. نوع نگاه وهابیت به ایمان و کفر یکی دیگر از مبانی قریب عقائد وهابیت است که احتیاج به بررسی و نقد دارد.

برهمن اساس، این پنج مساله بر عقائد وهابیت اثر مستقیم فراوانی دارد که نگارنده این سطور از این مسائل با عنوان «مبانی قریبه» یاد می‌کند و در این سلسله مباحث به بحث و بررسی دقیق این پنج مبنا می‌پردازد و نوع نگاه وهابیت به این پنج مسئله را نقد می‌کند. این پنج مساله در کتب کلامی معتبر و معروف اهل سنت و شیعه نیامده است. در آثاری همچون شرح مواقف، شرح مقاصد، شرح عقائد نسفی، شرح تجرید الاعتقاد و دیگر کتب کلامی معتبر نزد مسلمانان این مباحث نیامده است. یعنی در آثار کلامی از توحید و شرک، سنت و بدعت، ایمان و کفر، غلو و تقصیر و رابطه عالم برزخ با دنیا مطالب منسجمی یافت

نمی‌شود. البته در کتب کلامی قدیم، بحثی با عنوان «اسماء و احکام» وجود داشت که از ایمان و کفر بحث می‌کرد، اما از قرن ششم این بحث نیز از کتب کلامی حذف شد و از زمانی که سرفصل‌های جدید در آثار کلامی از قرن ششم تبلور یافت این مباحث اصلاً در کتب کلامی نیامده است؛ لذا از این مسائل به عنوان مبانی قریبه عقائد و هابیت یاد گردید.

اگرچه عقائد و هابیت مبتنی بر این پنج مبناست، ولی همین مبانی قریبه بر مبانی دیگری استوارند که از آنها با عنوان «مبانی بعیده» یاد می‌کنیم. زیرا نوع نگاه هر متفکر در مبانی قریبه، مبتنی بر مبانی دورتر از جمله معرفت‌شناسی، روش‌شناسی، هستی‌شناسی و انسان‌شناسی است.

تقدم نقل بر عقل و عدم توجه به عقل و شهود در فهم دین، اساسی‌ترین مبنای وهابیان و سلفیان در معرفت‌شناسی است که باعث می‌شود در روش‌شناسی بر ظاهرگرایی تأکید فراوان کنند و از تأویل و مجاز دوری کنند. همین مبنای سبب می‌شود که عقل‌گرایان و تأویل‌گرایان به شدت مورد انتقاد این گروه قرار گرفته و علومی همچون کلام، فلسفه، عرفان، تصوف و منطق مورد طرد و ردّ وهابیان و سلفیان باشد. با طرد و رفض علوم عقلی و تأویلی، متکلمان، فلاسفه، منطق‌یون، عرفا و صوفیان از جمله گروه‌هایی هستند که به زعم وهابیت از بدعت‌گذاران هستند. بنابراین همه مذاهب اهل سنت از جمله ماتریدیه، اشاعره و همه طریق صوفیه از نگاه وهابیت منحرف‌اند؛ زیرا یا کلام و فلسفه را قبول دارند و یا تأویل و مجاز را پذیرفته‌اند. ابن‌قیم جوزی شاگرد ابن‌تیمیه در کتاب *مختصر الصواعق المرسله* به این عقیده اظهار کرده است که سه طاغوت مورد استناد مسلمانان عبارتند از: عقل، تأویل و مجاز.

مبانی معرفت‌شناسی بر مبانی روش‌شناسی تأثیرمستقیم دارد. نقل‌گرایی، نص‌گرایی و حدیث‌گرایی بر روش فهم انسان از دین تأثیر دارد و باعث ظاهرگرایی و نفی تأویل می‌شود. وهابیان با رویکرد حدیث‌گرایی و روش ظاهرگرایی، سراغ هستی می‌روند و فهم خود را از ظواهر آیات و روایات اخذ کرده و با تمام مفاهیم عقلی و شهودی مخالفت می‌کنند و از تقسیم‌بندی‌های فلاسفه از وجود پرهیز کرده و وجود را معادل محسوسات گرفته و مجردات را انکار می‌کنند و اگرچه از استفاده کردن لفظ جسم، برای خدا پرهیز می‌کنند، چون در روایات نیامده است، اما همه هستی را جسم یا فعل جسم می‌دانند و معتقدند هستی یا جسم لطیف است یا جسم کثیف، و به شدت با مجردات مخالف‌اند و منکر تجرد خدا، روح و ملائکه هستند. لذا با این مبانی، خدا و ملائکه را انسان وار دیده و برای خدا و ملائکه دست و پا و چشم و گوش قائل‌اند.

پذیرش مبنای نقلی و روش ظاهرگرایی و نفی مجردات موجب پذیرش مبانی انسان‌شناسی خاص وهابیت شده و از همین رو تجرد روح را منکرند. همین مسأله باعث می‌گردد که در ارتباط عالم برزخ با عالم دنیا، باورها و عقایدی داشته باشند که مخالف باورهای دیگر مسلمین است.

بررسی و نقد مبانی مختلف وهابیت در زمینه معرفت‌شناسی، روش‌شناسی، هستی‌شناسی، انسان‌شناسی، توحید و شرک، سنت و بدعت، ایمان و کفر، غلو و تقصیر و سماع موتی سلسله مباحثی است که در این کتابچه‌ها به آنها می‌پردازیم و نشان می‌دهیم که این مبانی دارای تعارضات فراوان و با کتاب و سنت در تضاد است.

مهدی فرمانیان

هشتم شوال ۱۴۳۹